

О. В. КЛОЧКО (канд. пед. наук, доц.)
Вінницький національний аграрний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ АГРАРНОГО КОМПЛЕКСУ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Важливим завданням професійної підготовки менеджерів аграрного сектору економіки є всебічний розвиток та набуття необхідного багажу знань з метою формування інформаційної компетентності, яка забезпечить підготовку високо освічених, кваліфікованих спеціалістів, спроможних працювати творчо, професійно розвиватись, вивчати та впроваджувати наукомісткі технології, бути мобільними та конкурентоспроможними на ринку праці.

Ключові слова: професійна підготовка менеджерів АПК, інформатизація, інформаційні технології, інформаційна компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність, інформаційно-технологічна компетентність, інформатична компетентність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На даному етапі розвитку суспільства формується нова соціальна самодостатня система – інформаційне суспільство, основними цінностями якого є знання та інформація. Впродовж останніх десятиліть використання в управлінні інформаційних технологій перебуває у процесі еволюційних змін. Особливого значення інформатизація менеджменту набуває у забезпеченні діяльності агропромислового комплексу. Важливим завданням професійної підготовки менеджерів є всебічний розвиток та набуття необхідного багажу знань з метою формування інформаційної компетентності та забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці. Вимоги до рівня компетентності працівників з плином часу підвищуються, вдосконалюються відповідно до розвитку науки і техніки. Істотна роль тут належить інформаційній компетентності майбутніх фахівців. Даний процес є природним, є невід'ємною частиною розвитку суспільства у цілому.

Ці прогресивні тенденції знайшли своє відображення у процесі реформ вищої освіти європейського регіону, основні етапи яких розроблені, прийняті та документально зафіксовані під егідою Ради Європи та ЮНЕСКО. Ключовим етапом цього процесу є Болонська конвенція, у якій зазначені напрями стандартизації підходів щодо організації навчального процесу та функціонування вищої школи. Інтеграція вищої освіти України у європейський освітній і науковий простір здійснюється шляхом впровадження основних принципів Болонського процесу: введення двоциклового навчання, запровадження системи кредитів, контроль якості освіти, розширення мобільності студентів, забезпечення працевлаштування випускників, забезпечення привабливості європейської системи освіти [5, с. 1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Формуванню компетентностей взагалі та у студентів економічного напрямку підготовки присвячені роботи С.А. Александрової, О.О. Бабаян, Н.М. Болубаш, Т.В. Волкової, М.В. Вачевський, Ю.А. Галайко, І.В. Демури, Л.М. Дибкової, В.В. Дивак, В.О. Жулкевської, Г. М. Зайчук, І.Б. Зарубінської, Н.А. Зінчук, Є.А. Іванченко, Я.В. Карлінської, Л.В. Кнодель, Г.О. Копил, Л.М. Кравченко, Н.І. Курмишева, М.Т. Левочко, В.О. Михайлюк, Л.І. Нічуговської, Л.С. Отрощенко, Т.Б. Поясок, І.В. Ромащенко та інші.

Т.Б. Поясок означає професійну компетентність майбутніх фахівців економічного профілю як сукупність вимог до «розв'язання професійних питань і задач, що спираються на базову кваліфікацію фахівця економічного профілю, яка може бути розширена чи ускладнена залежно від когнітивного, системного, діяльнісного і особистісно орієнтованого підходу, вона визначає здатність суб'єкта-професіонала діяти на основі отриманих знань, встановлювати зв'язок між знанням і ситуацією, сформулювати процедуру вирішення проблеми» [3, с. 33].

Л.М. Дибкова виділяє структурні компоненти професійної компетентності студентів економічного профілю: компетенції у сфері економічної діяльності; компетенції у інших сферах професійної діяльності; інформаційна компетенція; комунікативна компетенція, компетенція у сфері самовизначення і саморегуляції особистісних якостей [1, с. 6].

Н.А. Зінчук у своїх дослідженнях характеризує аналітичну компетентність майбутнього менеджера як складову професійної компетентності, яка є інтегративною динамічною, постійно

збагачуваною характеристикою студента-менеджера, і формує у майбутній професійній діяльності здатність виконувати аналітичні управлінські завдання [2, с. 8].

На сьогоднішній день питання формування інформаційної компетентності менеджерів аграрного виробництва не досліджувалось.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. За результатами праць науковців та досліджень існуючого стану професійної підготовки менеджерів агропромислового комплексу можна виділити такі основні невирішені суперечності: між вимогами до професійної підготовки менеджера аграрного виробництва та її якісною складовою, яка характеризується інформаційною компетентністю; потребою у готовності навчатись впродовж усього життя, бути конкурентними на ринку праці, професійно мобільними, і невідповідністю рівня формування інформаційної компетенції менеджерів сільського господарства у вищій школі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Цілі дослідження полягають у визначенні концептуальних засад, аналізі основних підходів та напрямів формування інформаційної компетентності менеджерів аграрного виробництва у професійній підготовці.

Відповідно до сформульованої мети поставлені такі завдання: на основі аналізу існуючих теоретичних положень та результатів досліджень визначити концептуальні засади формування інформаційної компетентності менеджерів аграрного виробництва у професійній підготовці, основні підходи і напрями формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів-аграріїв.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Порівнюючи результати досліджень у галузі підготовки менеджерів, можемо зробити висновок, що більшість студентів прагне навчатись і мріє працювати в оточенні, яке сприяє всебічному розвитку та дозволяє отримувати нові знання, реалізовувати їх на практиці, виконувати різні види діяльності, нести відповідальність за себе, користуватись підтримкою колег. Професійність менеджера у повній мірі потрібно визначати не тільки за рівнем знань, а і за здатністю досягати цілі, які ставить суспільство, організація, готовністю до вирішування завдань, високим рівнем ініціативності. Особливого значення набуває здатність до управління оскільки організації потребують управління більшими та складнішими системами (економічними, соціальними, біофізичними) [4, с. 5]. Здійснення ефективної управлінської діяльності на різних рівнях потребує розвитку таких якостей, як здатність до оцінювання та урахування економічних, соціологічних факторів, що істотно впливають на діяльність соціально-економічних об'єктів. Важлива роль тут належить інформаційним процесам, системам, програмним, технічним засобам, засобам комунікацій, тобто інформаційним технологіям.

Вирішувати поставлені завдання можливо за допомогою розробки та впровадження системи формування інформаційної компетентності менеджера аграрного профілю. Основними особливостями підготовки фахівців-аграріїв, які потрібно враховувати у процесі генерації складових системи є:

- високий попит на кваліфікованих, компетентних фахівців агропромислового комплексу;
- низька мотивація до оволодіння студентами майбутньою сільськогосподарською спеціальністю, оскільки вибір напрямку професійної діяльності студентами-аграріями, у переважній більшості, здійснюється випадково;
- неготовність студентів до самостійної роботи, що знижує пізнавальну мотивацію до самостійного пошуку знань та їхнього використання, наслідком чого є відсутність інтересу до навчання;
- відносно низький рівень шкільної підготовки з інформаційних технологій, особливо у школах сільської місцевості.

Інформаційні технології у сільському господарстві застосовуються у багатьох напрямках, основними з яких є:

- забезпечення ефективного розв'язування фахових завдань, як правило за допомогою використання інформаційних систем;
- використання єдиного інформаційного простору з метою отримання інформації та навчання;
- забезпечення оперативного зв'язку та інформаційного обміну;
- використання програм, які забезпечують математичну обробку та аналіз даних.

Відповідно до даних напрямів можна визначити складові інформаційних технологій забезпечення успішної професійної діяльності менеджерів-аграріїв:

Технології обробки текстової інформації використовуються з метою підготовки документації, зокрема, організаційної, бухгалтерської, господарської, юридичної документації.

Технології обробки табличної інформації, які застосовуються для проведення досліджень, моделювання, обчислень, побудови діаграм, графіків з метою візуалізації результатів проведених досліджень.

Технології обробки баз даних, що використовуються як у спеціалізованих програмах, так і з метою створення баз даних користувача.

Технології обробки графічної інформації, які застосовують з метою розробки технічних описів деталей, обладнання, графічної візуалізації даних.

Комунікаційні технології, що використовуються з метою швидкого обміну інформацією, успішного виконання управлінських функцій.

Отже, для здійснення ефективної діяльності у галузі АПК необхідними є наявність знань, умінь, досвіду які характеризують компетентного фахівця. З точки зору професійної діяльності Т.Б. Поясок інформаційну компетентність характеризує як «здатність до самостійного пошуку й обробки інформації, необхідної для якісного виконання професійних завдань з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій, готовність до самоактуалізації і самонавчання протягом життя» [3, с. 17].

Інформаційна компетентність є однією зі складових базових компетенцій, які забезпечують фахівцеві конкурентну перевагу. Основу інформаційної компетентності менеджера складають: пошук, збирання, введення даних в пам'ять комп'ютера, зберігання, подання, опрацювання, передавання, виведення даних з пам'яті комп'ютера, захист даних; аналіз, моделювання, оптимізація, прогнозування, підтримка прийняття рішень, формування звітів та документів, економічна інтерпретація даних; використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), зокрема інформаційних систем.

Таким чином, базовими напрямками професійної підготовки менеджерів агропромислового комплексу з метою формування інформаційної компетентності, які зумовлені особливостями їх професійної діяльності, є набуття: здатності та умінь орієнтуватись в інформаційному просторі; здатності та умінь виконувати дії з інформацією в усіх її видах та формах.

У свою чергу, основою інформаційної компетентності є інформаційно-комунікаційна, інформаційно-технологійна, інформатична компетентності. Формуючі компоненти інформаційно-комунікаційної компетентності - це здатність та умінь орієнтуватись в інформаційно-комунікаційних технологіях та здійснювати навчальну, професійну, побутову діяльність із застосуванням ІКТ. Основу взаємодії індивіда з інформацією та інформаційними технологіями складає інформаційно-технологійна компетентність. Компонентами інформатичної компетентності є знання фундаментальних основ сучасної інформатики, методики і досвіду використання ІКТ у професійній діяльності.

Перетворення в освітній системі підготовки менеджерів АПК повинні здійснюватись шляхом реалізації компетентнісного підходу, що потребує вдосконалення навчальних програм, оновлення змісту навчання, навчально-методичного забезпечення.

Головною концепцією формування інформаційної компетентності у підготовці менеджерів аграрного виробництва є системний підхід, інформаційне моделювання.

Провідна ідея концепції дослідження полягає у застосуванні навчально-методичної системи формування інформаційної компетентності менеджерів аграрного виробництва, яка, забезпечить підготовку високо освічених, кваліфікованих спеціалістів, спроможних працювати творчо, професійно розвиватись, вивчати та впроваджувати наукомісткі та інформаційні технології, бути мобільними та конкурентоспроможними на ринку праці.

Висновки за результатами дослідження, перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На основі узагальнення результатів дослідження визначено концепцію формування інформаційної компетентності менеджерів у професійній підготовці, яка базується на таких положеннях: професійна підготовка фахівців економічного профілю із застосуванням інформаційних технологій навчання здійснюється системно; принципи цілісності компонентів формування інформаційної компетентності менеджерів; органічному поєднанні напрямів та формуючих складових системи, а саме, здатності та умінь орієнтуватись в інформаційному просторі, здатності та умінь виконувати дії з інформацією в усіх її видах та формах, інформаційно-комунікаційної компетентності, інформаційно-технологійної компетентності, інформатичної компетентності.

Подальшого дослідження потребують проблеми обґрунтування особливостей впровадження системи формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів аграрного виробництва.

Список використаної літератури

1. Дибкова Л. М. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів: автореферат дисертації кандидата педагогічних наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Дибкова Людмила Миколаївна: Інститут вищої освіти АПН України. – Київ, 2006.
2. Зінчук Н. А. Формування аналітичної компетентності майбутніх менеджерів у вищих навчальних закладах: автореферат дисертації кандидата педагогічних наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Зінчук Наталія Анатоліївна: ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” АПН України. – Київ, 2010.
3. Поясок Т.Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів у вищих навчальних закладах: автореферат дисертації доктора педагогічних наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Поясок Тамара Борисівна: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України. – Київ, 2009.
4. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. – Когито-Центр. – М., 2002.- 396 с. ISBN 0-7186-0481-4, 5-89353-052-7.
5. Вікіпедія [Ел. ресурс] // URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Болонська_конвенція.

Стаття надійшла до редакції 21.02.2014

О. В. Клочко

Винницький національний аграрний університет

Концептуальные основы формирования информационной компетентности менеджеров аграрного комплекса в процессе профессиональной подготовки в условиях информатизации общества

Важной задачей профессиональной подготовки менеджеров аграрного сектора экономики является всестороннее развитие и приобретение необходимого багажа знаний с целью формирования информационной компетентности, которая обеспечит подготовку высоко образованных, квалифицированных специалистов, способных работать творчески, профессионально развиваться, изучать и внедрять наукоемкие технологии, быть мобильными и конкурентоспособными на рынке труда.

Ключевые слова: профессиональная подготовка менеджеров АПК, информатизация, информационные технологии, информационная компетентность, информационно-коммуникационная компетентность, информационно-технологическая компетентность, информатическая компетентность.

О. Klochko

Vinnitsia National Agrarian University

Conceptual Principles of Formation of Agricultural Managers' Information Competence in the Process of Professional Training in the Conditions of Information Society

An important task of training agricultural managers is the all-round development and acquiring necessary knowledge in order to develop information competence that will ensure the preparation of highly educated, skilled professionals able to work creatively and professionally, develop, learn and implement high technologies, mobile and competitive in the market labor.

The concept of managers' information competence formation is based on: the assumption that economic specialists training using information technologies is done systematically; the principle of the integrity of the components forming the information competency; the organic combination of directions and components of the system, namely, the ability and skill to navigate in the information space, the ability to perform activities with information in all its types and forms, information and communications competence, information technology competence, informatics competence.

Keywords: agricultural managers training, information competence, information and communications competence, information technology competence, informatics competence, informatization, information technology.